

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษา

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับแม่น้ำลำคลอง โดยมีการตั้งบ้านเรือน และใช้ชีวิตริมน้ำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นทางคมนาคมหลักของกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น แต่ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอมงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นได้ทรงมีพระนโยบายการปฏิรูปประเทศ ในระยะเวลานั้นชาวประเทศตะวันตกมีบทบาทและมีอิทธิพลในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองเป็นอย่างมาก โดยไทยได้เปิดโอกาสให้ชาวต่างประเทศเข้ามาอยู่อาศัยและทำการค้าได้อย่างเสรี รัฐบาลต่างประเทศที่ทำสัญญาทางพระราชไมตรีและทางการค้ากับไทยนั้น ได้ส่งกงสุลเข้ามารักษาสันติภาพของประเทศตน พวกกงสุลของประเทศต่างๆ ดังเช่น กงสุลโปรตุเกส กงสุลฝรั่งเศส เป็นต้น ได้รับพระราชทานที่ดินจากรัชกาลที่ 4 บริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ทำให้ชาวต่างชาติตะวันตกเข้ามาตั้งบ้านเรือนและห้างร้านกันมาก นอกจากนี้ยังได้ทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ให้สร้างถนนสำหรับรถม้า ดังปรากฏในบทความดังนี้ “ชาวยุโรปเคยขี่รถ ชี่ม้า เทียวตากอากาศได้ตามสบายไม่มีเจ็บไข้ เข้ามาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ไม่มีถนนหนทางที่จะขี่รถชี่ม้า พวกกันเจ็บไข้เนื่องๆ”¹ ดังนั้นในปี พ.ศ.2404 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) สมุทกลาโหม และพระยาอินทราธิบดินทร์ราชรองเมือง เป็นนายงานสร้างถนนเจริญกรุง (ตอนนอก) หรือถนนตก แต่เมื่อสร้างเสร็จประชาชนเรียกว่า ถนนใหม่ (New Road) ซึ่งถนนสายนี้เริ่มต้นตั้งแต่คลองคูเมืองชั้นในหรือคลองโอ่งอ่าง (บริเวณสะพานเหล็กตอนบนหรือสะพานดำรงสถิตย์) ตรงไปบริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นย่านที่อยู่ของชาวต่างชาติตะวันตก ไปจนสุดฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่บริเวณตรงข้ามคลองดาวคะนอง ซึ่งเดิมวางแผนตัดถนนเจริญกรุงจากสามแยกตรงมาที่ประตูสามยอด (ปัจจุบันประตูสามยอดพังหลายลงและกลายเป็นแยกสามยอด) แต่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทักท้วงว่าผิดหลักยุทธศาสตร์ เนื่องจากข้าศึกศัตรูสามารถตั้งปืนใหญ่ยิงเข้ามาในเมืองได้ง่าย ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สร้างถนนเลี้ยวตรงเชิงสะพานเหล็ก ซึ่งถนนเจริญกรุง (ตอนนอก) นี้ สร้างพร้อมกับถนนตรง (ซึ่งคือถนนพระรามที่ 4 ในปัจจุบัน) และถนนสี่ลม ซึ่งถนนทั้ง 3 สายนี้มีขนาดเท่ากันคือ กว้าง 5 วา ยาว 2 ศอก ถมดินสูง 2 คืบ เป็นระยะทางรวมกันทั้งสิ้น 281 เส้น 5 วา²

หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2405 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เจ้าพระยายมราช (ครุฑ) เป็นแม่กองและพระพรหมบุรีรักษ์เป็นนายงาน สร้างถนนเจริญกรุง (ตอนใน) กว้าง 4 วา หรือ 8 เมตร เป็นระยะทาง 25 เส้น 10 วา 3 ศอก³ เริ่มต้นจากหน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามผ่านสามเพ็ญย่านการค้าและที่อยู่อาศัยของชาวจีน ไปออกประตูสามยอด เชื่อมต่อกับสะพานเหล็กหรือสะพานดำรงสถิตย์และถนนเจริญกรุง (ตอนนอก) ในสมัยนั้นถนนเจริญกรุงจึงเป็นถนนที่กว้างมาก นอกจากนี้ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าทำการลงทุนเกินความจำเป็น เมื่อความทราบถึงพระกรณ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีพระราชปรารภ ดังปรากฏในหนังสือทำเนียบนามภาค 4 เรื่องถนนในจังหวัดพระนครและธนบุรี ว่า “... เสมือนหนึ่งถนนเจริญกรุง ฤาจะเอาตามปากชาวเมืองว่า สนทนใหม่ชาวต่างประเทศเข้าชื้อกันขอให้ทำขึ้น เพื่อจะขี่ม้า ไซ้รถให้สบาย ให้ถูก ลมเย็นเส้นสายเหยียดยิตสบายดี ผู้ครองแผ่นดินฝ่ายไทยเป็นชอบด้วย จึงได้ยอมทำตามขึ้น ครั้นสร้างขึ้นแล้วคนขี่ม้าทั้งไทย ทั้งชาวต่างประเทศก็คน ไซ้รถอยู่ก็เล็ม ไซ้ก็ไม่เต็ม

¹ เทพชู ทับทอง. กรุงเทพฯ ในอดีต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ. หน้า 63.

² เล่มเดียวกัน.

³ เล่มเดียวกัน.

สนน ใช้อยู่แต่ข้างหนึ่ง ก็ส่วนสนนอีกข้างหนึ่งก็ทั้งตั้งเปล่าอยู่ ไม่มีใครเดินมา เดินรถ เดินเท้า ผู้ครองแผ่นดิน ฝ่ายไทยทำสนนกว้าง เสียค่าจ้างถมดิน ถมทรายเสียเปล่าไม่ใช้ๆ ถ้าจะทำแต่แคบๆ พอคนเดินก็จะดี แต่ซึ่งทำใหญ่ไว้ก็เพื่อไว้ว่า เมื่อนานไปภายหน้าบ้านเมืองสมบูรณ์ มีผู้คนมากขึ้น รถแลม้าแลคนจะได้คล่องสะดวกจึงทำให้ใหญ่ไว้...”

นอกจากนี้พระองค์ยังโปรดให้สร้างตึกแถวชั้นเดียวอย่างที่ถ่ายแบบมาจากสิงคโปร์ตามสองฟากถนน เจริญกรุงเป็นระยะ โดยพระราชทานแก่พระราชโอรสและพระราชธิดา เพื่อเก็บผลประโยชน์จากตึกแถวเหล่านี้ แต่ต่อมาตึกแถวชั้นเดียวนี้ถูกรื้อในสมัยรัชกาลที่ 5 แล้วสร้างตึกแถวสองชั้นขึ้นแทน ประกอบกับพระคลังข้างที่เชิญชวนให้เจ้าของที่ดินริมถนนสร้างตึกแถวขึ้นทั้งสองฟากถนนเพื่อให้เช่าทำการค้า ซึ่งส่วนมากตึกแถวริมถนนเจริญกรุงนี้เป็นร้านค้าของคนจีนและห้างของนักธุรกิจชาวตะวันตก เนื่องจากในสมัยนั้นรัฐบาลไทยไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติซื้อที่ดินในเมืองไทยได้ จึงเป็นที่นิยมในการเช่าตึกแถวเพื่อประกอบธุรกิจการค้าต่างๆ ขึ้น ถนนเส้นนี้จึงมีความสำคัญในการขยายตัวทางการค้า จนทำให้ริมถนนกลายเป็นบริเวณที่มีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนที่พักอาศัยเป็นวิถีชีวิตริมถนนแทนการใช้ชีวิตริมคลองดังเช่นคนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ถนนเจริญกรุงเป็นถนนที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าและธุรกิจต่างๆ มากมาย ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบัน รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยสังเกตได้จากการที่ชาวต่างชาติ ทั้งชาวจีนและชาวตะวันตกมากตั้งห้างร้านที่มีชื่อเสียง และจัดได้ว่า เป็นห้างร้านแรกในเมืองไทย อาทิ ห้าง เอส.เอ.บี (ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาเฉลิมนคร) ห้าง แอล.อี.ริกันดี (ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นห้างเสนาสมาคมยาภรณ์) ห้าง ยร.อันเดร ของชาวเยอรมัน ห้าง บี.กริม ร้านสรรพานิช ห้างเซ่งซง (ขายรองเท้าของหลวงประดิษฐบุภาพุภา) ริมถนนเจริญกรุงตอนใน ห้างปีกเกนปีก ห้างโรเบิร์ตเลนซ์ ห้างฉายานรสิงห์ (ของเจ้าพระยารามราฆพ) ห้างสุนชุย โทเฮิงสะพานดำรงสถิตย์ ห้างอาช้อยช่างทาสีริมถนนเจริญกรุงบริเวณปากตรอกกัปตันบุช ห้างชายยาเซียะเหลียง (ตรามังกรบิน) ห้างจิ๋วหลือถนนเจริญกรุงตัดกับถนนตรีเพชร ห้างชายยาบุญมีถนนเจริญกรุงบริเวณสามแยก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีธุรกิจอื่นๆ เช่น โรงพิมพ์ศรีกรุง โรงพิมพ์กรุงเทพบรรณาการ โรงละครปราโมทย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นย่านการค้าและเป็นย่านที่รวมกิจกรรมประเภทต่างๆ อย่างชัดเจน อาทิ ย่านค้าเพชร บริเวณสี่กั๊กพระยาศรี (เดิมเป็นย่านทำหม้อ เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ต่อมาเปลี่ยนเป็นการค้าของคนจีนประเภทเครื่องเพชร ทองเงิน) ย่านเครื่องเสียง ย่านเครื่องใช้ไฟฟ้า ย่านเครื่องอะไหล่ยนต์ เครื่องจักรกล ย่านจำหน่ายฟิล์มภาพยนตร์ ย่านปืน (ริมถนนเจริญกรุงบริเวณถนนบูรพาและถนนอนุสาวรีย์) โดยในปัจจุบันนับเป็นสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้ามากมาย เนื่องจากมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพโดยทั่วไปของกรุงเทพฯ โดยส่วนรวมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวเมืองขยายออกไปอย่างกว้างขวาง และความเปลี่ยนแปลงนี้ก็มิได้กระทบต่อสภาพกายภาพในบริเวณต่างๆ ของกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย รวมไปถึงริมถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นย่านการค้าขายและศูนย์กลางธุรกิจที่มีมานาน

ริมถนนนี้ก็มิได้มีสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวที่เกิดขึ้นตามสองฟากของแนวถนนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-5 ซึ่งสร้างจากความพิถีพิถันและฝีมือของช่างในสมัยก่อน ซึ่งสังเกตได้จากลักษณะทางกายภาพของตึกแถวดังกล่าวที่มีการคิดคำนึงถึงสุนทรียภาพทางศิลปะและสถาปัตยกรรม ซึ่งควบคู่ไปกับเทคนิควิธีการก่อสร้างในสมัยก่อน ดังนั้นสถาปัตยกรรมประเภทนี้จึงมีคุณค่าที่เปรียบเสมือนความต่อเนื่องของประวัติศาสตร์ และมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม รวมไปถึงคุณค่าทางจิตใจด้วย แต่ในปัจจุบันตึกแถวที่มีคุณค่าเหล่านี้ เริ่มเสื่อมสภาพ ประกอบกับที่ดินบริเวณดังกล่าวมีราคาสูงขึ้น จึงทำให้มีการทำลายตึกแถวชุดประวัติศาสตร์ลง เพื่อสร้างอาคารหรือสถาปัตยกรรมรุ่นใหม่ จึงเป็นเหตุผลที่ควรศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวนี้เพื่อการอนุรักษ์ รวมไปถึงการกำหนดแนวทางและวิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ประวัติศาสตร์ และการเกิดสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวในกรุงเทพฯ โดยเน้นศึกษาตึกแถวริมถนนเจริญกรุงเป็นหลัก
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุงที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7
3. เพื่อศึกษาปัญหาทางสถาปัตยกรรมของตึกแถวริมถนนเจริญกรุงที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7
4. เพื่อเสนอแนวทางและวิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุงที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาตึกแถวที่สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณริมถนนเจริญกรุง ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่สะพานมอญไปจนถึงถนนตก (แม่น้ำเจ้าพระยา) โดยการศึกษาถนนเจริญกรุงนั้น แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง คือ

1. ถนนเจริญกรุงตอนในเขตพระนครชั้นใน ตั้งแต่สะพานมอญจนถึงสะพานเหล็กหรือสะพานดำรงสถิตย์ ซึ่งเดิมเป็นที่อยู่ของประชาชนชาวไทย
2. ถนนเจริญกรุงตอนในเขตพระนครชั้นนอก ตั้งแต่สะพานเหล็กหรือสะพานดำรงสถิตย์จนถึงสะพานพิทยเสถียร ซึ่งเป็นที่อยู่ของชุมชนชาวจีนส่วนใหญ่
3. ถนนเจริญกรุงตอนนอก ตั้งแต่สะพานพิทยเสถียรจนถึงสะพานเฉลิมพันธ์ 53 ซึ่งเดิมเป็นที่พักอาศัยของชาวต่างประเทศตะวันตก เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานกงสุลต่างๆ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวในกรุงเทพฯ โดยเน้นที่การกำหนดแนวทางและวิธีการอนุรักษ์ของสถาปัตยกรรมประเภทนี้ ยังไม่มีผู้ใดทำไว้ ส่วนงานวิจัย หนังสือ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ มีดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย. **ปัญหาตึกแถว. บทความสัมมนาวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.**
2. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์, **ความเข้าใจบางประการจากการศึกษาสถาปัตยกรรม ห้องแถว. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.**
3. จิรพร แสงศิลป์, **ลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการออกแบบและการวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.**
4. Suwannee Tunphibulwongs, **SHOPHOUSES IN BANGKOK'S CHINATOWN: SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENTS. . A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science. Asian Institute of Technology, 1977.**
5. Shahnaz Timuri Chahim, **CHINESE SHOPHOUSES IN BANGKOK: A TYPOLOGY AND ASSESSMENT OF A UBIQUITOUS ARCHITECTURE. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science. Asian Institute of Technology, 1981.**

6. Chatsiri Thanmarom, **IMPROVING THE DESIGN AND SITING OF THE CHINESE SHOPHOUSES IN BANGKOK**. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science. Asian Institute of Technology, 1982.
7. Nopadon Sahachaisaeree, **TRADITIONAL CHINESE SHOPHOUSES IN PHUKET (SOUTH THAILAND) AND GEORGE TOWN (PENANG, MALAYSIA): TOWARDS A POLICY OF CONSERVATION**. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science. Asian Institute of Technology, 1982.

การดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร เพื่อการค้นคว้าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจสังคม และด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม เพื่อกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ และศึกษาวิธีการอนุรักษ์อาคารประเภทตึกแถวในกรุงเทพฯ ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 และเสนอรายงานการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ และจากการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุป โดยมีการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. เลือกศึกษาตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ซึ่งเริ่มสำรวจตึกแถวตั้งแต่สะพานมอญไปจนถึงสะพานเฉลิมพันธ์ 53 โดยเลือกสุ่มตัวอย่างตึกแถวที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึง รัชกาลที่ 7 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับช่วงปีที่ก่อสร้าง ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะและองค์ประกอบของอาคาร โครงสร้างและวัสดุ รวมไปถึงปัญหาทางด้านกายภาพที่เกิดขึ้นกับตึกแถว โดยการสำรวจภาคสนามจากอาคารประเภทนี้ที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน
2. รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับตึกแถวริมถนนเจริญกรุง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการตั้งหลักแหล่ง และการอยู่อาศัยในกรุงเทพฯ รูปแบบและลักษณะของอาคาร โดยศึกษาจากเอกสารประเภททฤษฎีภูมิ จากวรรณคดี และจากภาพถ่ายและแผนที่เก่า
3. วิเคราะห์หาข้อสรุปในด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร อิทธิพลจากแหล่งต่างๆ ที่มีต่อรูปแบบของอาคารประเภทนี้ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทนี้ โดยการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุง และข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม เป็นหลักในการวิเคราะห์
4. ศึกษาหลักการอนุรักษ์และวิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม เพื่อหาข้อสรุปและเพื่อเป็นหลักในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

เอกสารที่ใช้ส่วนมากเป็นเอกสารประเภททฤษฎีภูมิ คือเอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ และวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จากห้องสมุดต่างๆ ในประเทศ ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
2. หอสมุดกลาง อาคารวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ห้องสมุดของ สถาบัน A.I.T.

การสำรวจภาคสนาม ได้สำรวจอาคารประเภทตึกแถวที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ริมถนนเจริญกรุงตอนในและริมถนนเจริญกรุงตอนนอก จำนวน 8 ชุด ประมาณ 100 คูหา โดยเลือกศึกษา ตัวอย่างตึกแถวริมถนนในแต่ละยุคอย่างละ 2-3 ชุด เพื่อทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของอาคาร ลักษณะทางสถาปัตยกรรม โครงสร้างและวัสดุก่อสร้าง และปัญหาทางกายภาพของสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถว รวมทั้งการบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพรายละเอียดและส่วนประกอบของอาคาร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศึกษาด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมพักอาศัยประเภทตึกแถว รวมทั้งการตั้งหลักแหล่งที่พักอาศัยริมถนนเจริญกรุง
2. ศึกษาและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวที่มีลักษณะทางกายภาพและอายุใกล้เคียงกับตึกแถวริมถนนเจริญกรุง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทั้งในระดับส่วนบุคคล องค์กรเอกชน และหน่วยงานของรัฐบาล ได้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแทนที่จะทำการรื้อถอน เมื่อสถาปัตยกรรมประเภทนี้เริ่มเสื่อมสภาพลง
3. เป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวที่มีรูปแบบและอายุใกล้เคียงกับตึกแถวริมถนนเจริญกรุง
4. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและเป็นประโยชน์ในการค้นคว้าสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำที่ใช้ในการศึกษา

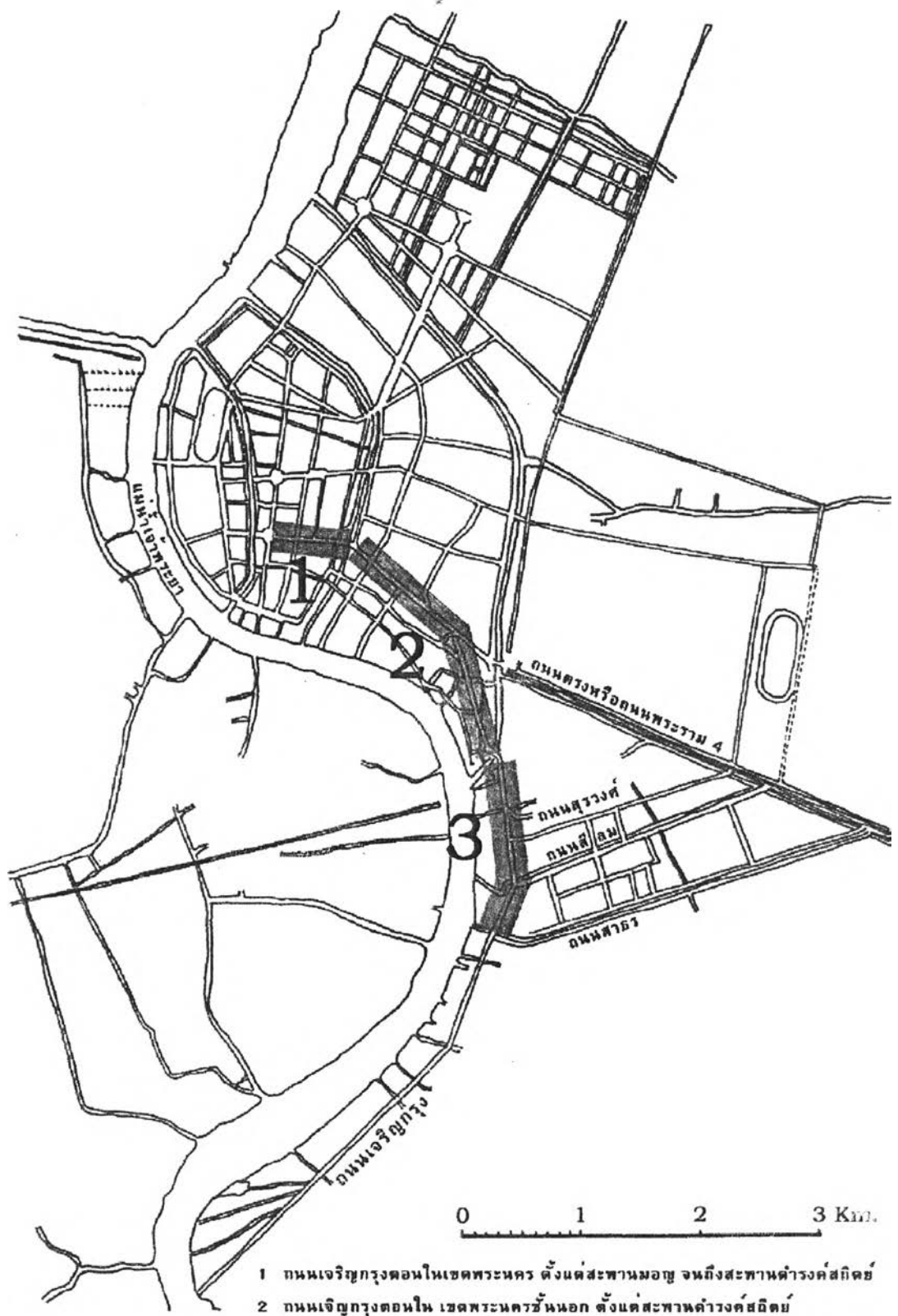
ห้องแถว	หมายถึง อาคารที่พักอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ ซึ่งปลูกสร้างติดกันเป็นแถวเกินกว่าสองห้อง และประกอบด้วยวัตถุดิบมีใช้วัตถุดิบไฟเป็นส่วนใหญ่
ตึกแถว	หมายถึง อาคารที่พักอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ ซึ่งปลูกสร้างติดกันเป็นแถวเกินกว่าสองห้อง และประกอบด้วยวัตถุวัสดุอาคารและทไฟเป็นส่วนใหญ่
คูหา	หมายถึง ห้องที่กันเป็นตอหน้า
รูปแบบ	หมายถึง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร ซึ่งในงานวิจัยนี้รวมทั้งลักษณะทางกายภาพของรูปทรงและส่วนประกอบของอาคาร โครงสร้าง และวัสดุก่อสร้าง และเนื้อที่ใช้สอยในอาคารด้วย
สถาปัตยกรรม	หมายถึง อาคารที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้ทางการก่อสร้าง และคุณค่าทางศิลปะที่อาคารนั้นมีอยู่
อาคาร	หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่สนองประโยชน์ใช้สอยได้
อาคารที่พักอาศัย	หมายถึง ตึก บ้าน เรือน โรง แพ ซึ่งปกติบุคคลอาศัยอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน
อาคารพาณิชย์	หมายถึง ห้างร้าน คลังสินค้า หรือโรงงานที่ไม่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่
อาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์	หมายถึง มรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักฐานทางโบราณคดี ประเพณีวัฒนธรรม หรือเป็นเอกลักษณ์ของย่านหรือท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

การอนุรักษ์ (Conservation) ⁴	หมายถึง การตามรักษา ซึ่งรวมถึงการป้องกันดูแลรักษาและให้รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งที่เคยมีอยู่ก่อนหน้านั้น โดยคำนึงถึงคุณค่าและความมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์
การอนุรักษ์ (Preservation) ⁵	หมายถึง การปรับปรุงอาคารเก่าที่ปรักหักพังหรือชำรุดเสียหายให้คืนกลับสู่สภาพเดิม
การปรับปรุงใหม่และการปฏิสังขรณ์ (Rehabilitation and Renovation) ⁶	หมายถึง การปรับปรุงอาคารเก่า ให้มีสภาพที่สามารถใช้งานได้ซึ่งในการปรับปรุงนี้อาจอนุญาตให้มีการดัดแปลงหรือต่อเติมอาคารได้ตามความเหมาะสมในการใช้งาน

⁴ คณะกรรมการอนุรักษ์และปรับปรุงโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ สถานศิลปวัฒนธรรม, รายงานของคณะกรรมการอนุรักษ์ และปรับปรุงโบราณสถานประวัติศาสตร์สถานศิลปวัฒนธรรม

⁵ Antony J. Catanese and James C. Snyder, **Introduction to Urban Planning**. (New York: McGrawhill, Inc, 1979), p. 299.

⁶ Ibid.

- 1 ถนนเจริญกรุงตอนในเขตพระนคร ตั้งแต่สะพานมอญ จนถึงสะพานดำรงคส์กิติย์
- 2 ถนนเจริญกรุงตอนใน เขตพระนครชั้นนอก ตั้งแต่สะพานดำรงคส์กิติย์ จนถึงสะพานพิทยเสถียร
- 3 ถนนเจริญกรุงตอนแรก ตั้งแต่สะพานพิทยเสถียร จนถึงสะพานเฉลิมพันธ์ 53

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตของการศึกษาตีแกวริมถนนเจริญกรุง